

Eesti Geoloogia Selts
Arutelu Eesti geoparkide teemal

07. märtsil 2017 kell 15.00–17.30
Eesti Geoloogiakeskuses

Osalejad: Heikki Bauert, Olle Hints, Peep Kildjer, Tiiu Liblik, Helle Perens, Rein Perens, Anne Põldvere, Rein Raudsep, Janne Tamm, Olavi Tammemäe ja Krista Täht-Kok.

PÄEVAKORD:

- 1) Lühiülevaade tehtust
- 2) Mida tuleks lähitulevikus kindlasti teha ja kellega koos?
- 3) Edasiste tegevuste kontuurimine, st geoloogide poolse panuse ja tegevuskava põhijoonte väljaselgitamine.
- 4) Kust leida moraalset ja materiaalist tuge?

Krista Täht-Kok: Geopark on kindlate piiridega ala, kus tegeletakse kohaliku piirkonna väärtustamisega. Geopargil on jätkusuutlikkust tagav kava ning loodus- ja pärandkultuuri objektide kaitse programm. Geoparkide tegevusi juhib ja korraldab mittetulundusühing.

Ettepaneku geopargi loomiseks teevad kohalikud organisatsioonid, riigiasutused saavad nende ettevõtmisi toetada.

Euroopas loodi esimesed geopargid Saksamaal, Kreekas, Prantsusmaal ja Hispaanias põhiliselt 1990-ndate lõpus ja nende koostöös asutati 2000. aasta juunis Euroopa Geoparkide Võrgustik (*European Geoparks Network*). Eestis tekkisid esimesed ideed geoparkide moodustamiseks 1998. aastal. Geoloogide eestvedamisel alustati konkreetsete tegevustega (tabel). Eesmärgina nähti geoturismi hoogustumist geoloogilise pärandi kaudu.

Tabel. Tegevused geoparkide loomiseks Eestis aastatel 2000–2015

Aasta	Piirkond, tegevused
2000	Avalik küsitlus silmapaistvate Eesti geotoopide (pangad, koopad, pinnavormid, rändrahnud, karstialad, meteoriidikraatrid, paljandid) väljaselgitamiseks
2005	Potentsiaalsete piirkondade valimine: <ul style="list-style-type: none">• Piusa–Ilumetsa–Võhandu• Osmussaar–Neugrund–Pakri• Tamsalu geo- ehk lubjapark (Eesti Paeliit)• Saaremaa geopark <p>Miidel, A., Hints, O., Suuroja, K., Saadre, T., Kink, H., Sinijärv, U., Ingerpuu, N., Kaasik, T., Zingel, H. 2005. Baltic Klint. Represented by 8 selected sections in North Estonia. Nomination for inclusion on the World Heritage List. Supplementary information. Estonian Ministry of the Environment, Institute of Geology at Tallinn University of Technology, The Geological Survey of Estonia, Institute of Botany and Ecology (University of Tartu), Tallinn, 47 lk.</p>
2005–2007	Geopargi rajamise eeltööd (Krista Täht-Kok)
2008	Täht-Kok, K., Ainsaar, L., Hints, O., Soesoo, A., Suuroja, K., Tuuling, I. 2008. Põhja-Eesti klint UNESCO maailmapärandi ja geopargina: edasiste võimaluste analüüs. Aruanne. Eesti Geoloogia Selts, Tallinn, Tartu, 22 lk.

2010	Saaremaa Geopark – MTÜ loodi KOVide toel, koostati arengustrateegia, olulisemad objektid on Kaali, Panga pank, Angla, Maasi ja Kuressaare Loode-Eesti Geopark (Padise, Noarootsi, Paldiski, Nõva, Harku, Keila) – rahastamine katkes kohaliku initsiatiivi puudumise tõttu (valla juhtkond vahetus, aastaid kestnud ebaselgus valdade ühinemise osas). Negatiivne mõju oli ka KIK-i rahastamisaotluse tagasilükkamisel (2011), mida põhjendati geoloogiliste väärtuste puudumisega piirkonnas.
2011	Saarte Geopark – asutamine
2013	Saarte Geopark esitas avalduse liitumiseks Euroopa geoparkide võrgustikuga (<i>European Geoparks Network</i>) ja UNESCO tunnustust tõendava sertifikaadi saamiseks
2014	Saarte Geopargi inspekteerimine ja taotluste mitterahuldamine
2015	Saarte Geopark esitas avaldused uuesti

Geopargi üks oluline põhimõte on elu hoidmine piirkondades, kus on palju looduskaitselisi piiranguid. Soome geoparkide kogemus näitab, et üks investeeritud euro toob tagasi 10 eurot.

Heikki Bauert (UNESCO Eesti Rahvusliku Komisjoni nõukoja geoparkide programmi kontaktisik): Kuna Lääne-Eesti saarestiku biosfääri kaitseala kuulub (alates 1990. aastast) UNESCO biosfäärikaitsealade hulka, siis on Saarte Geopargi liitumise ja tunnustamise eelduseks lisandväärtuse ja reaalse koostöö tekkimine. Välistatud peab olema hierarhia, rivaalitsemine ja segadust tekitav kommunikatsioon. Praegu on prioriteetne Visit Saaremaa MTÜ, geopark ei ole arenenud (K. Täht-Kok: rahastamine on ajutiselt peatatud).

Geopargi ülesanne on arendada kohalikku majandustegevust, st teenida ühistegevusega kogukonnale tulu. Saaremaal on kogukonna kaasamine ja tulu teenimine olnud UNESCO jaoks ebapiisav.

Peep Kildjer: selliste küsimuste lahendamiseks tuleb pöörduda nende poole, kes asjaoludes orienteeruvad.

Helle Perens: Saaremaale tehti geoloogiliste vaatamisväärsuste tutvustamiseks KIKi toel interaktiivsed infokioskid.

Krista Täht-Kok: geoparkide kaudu otseselt teenitav tulu on väike ja seetõttu on tekkinud seisukoht, et nad pole perspektiivsed. Samas teevad Saaremaa giidid väga head tööd loodusobjektide tutvustamisel ja geoparkide kaudu saadav tulu on kaudne.

Rein Raudsep: vastuolud on inimeste vahel, kes mõistavad asjaolusid erinevalt.

Anne Pöldvere: geoparkide teave internetis ei ole praegu piisavalt informatiivne. Loodusobjektidest huvituvale inimesele on seal vähe asjalikku informatsiooni. Praegu domineerib teave majutuse ja toitlustuse kohta. Millised loodusobjektid on huvitavad ja miks, kuidas nendeni jõuda, seda on keeruline leida. Reisi planeerides on just selline teave otsustav. Meie kohanimede loetlemine ei kõneta neid.

Geoparkide liikumise kaudu oleks võimalik parandada geoloogidele oluliste loodusobjektide seisundit. Paljud neist on nad kinni kasvamas ja halvasti ligipääsetavad. Nende korrashoid on maateadusliku hariduse järjepidevuse hoidmise seisukohast väga oluline.

Heikki Bauert: 2010. aastal algasid tegevused Saaremaa ja Vooremaa geopargis. Geoparki on kõige lihtsam võrrelda rahvuspargiga (loodud riigi initsiatiivil), kuid geopark peab tooma täiendavat majandusliku kasu kohalikele elanikele. Geopargi kontekstis tähendab „geo“ loodusmaastikku, mis on seostatav aktiivse puhkusega.

Näiteks Oulu lähedal olev Rokua Geopark on majanduslik ettevõtmine. Kohalikud inimesed pakuvad geopargi külastajatele väga erinevaid aktiivse puhkamise võimalusi ja kohalikke tooteid. Loodus on taustakeskkond, kus külastajad tarbivad erinevaid teenuseid. Soomes panustab geoparkide arendamisse ka riik omapoolsete toetustega.

Saaremaal tuleks mõelda globaalsemalt. UNESCO jaoks on oluline kultuuripärand. Eelduseks on piirkonna looduslik atraktiivsus. Saaremaa pole ainult meteoriidikraater. Geoparki tuleks kaasata ka Hiiumaa. UNESCO märkustele tuleb adekvaatselt reageerida. Praegustes oludes peavad Eestis geoparkidesse investeerima KOVid.

Vooremaa Geopargis on kavas toetuda Äksi Jääaja Keskusele ning looduslike eelduste osas rõhutada soid ja rabasid. Kuna geopark peab paiknema piiritletud alal, siis selles osas arutelud veel jätkuvad.

Geopargi loojad on KOVid, geoloogid saavad neid nõustada. Organisatsiooni ellujäämiseks tuleb tagada rahastamine. Tegelikult võiks Eestis rahastamine toimuda Ettevõtluse Arendamise Sihtasutuse (EAS) kaudu. Seni on geoparkide loomist takistanud võtmeisikute vahetumine, asjatundmatus ja majandusliku mõtlemise puudumine.

Rein Raudsep: kas tuleks EASile geoparkidega seonduvat selgitada?

Olavi Tammemäe: geopargid on piirkondlikku majanduslikku arengut toetav tegevus. Neil teemadel tuleks informeerida Siseministeeriumit ja regionaalhalduse ministrit.

Heikki Bauert: veel 2000ndal aastal ehk olid geopargid looduses käimise koht. Enam see nii ei ole. Itaalias on väga populaarne korraldada geoparkides näiteks massispordi üritusi.

Krista Täht-Kok: geoparkide kaudu tagatakse töökohad, piirkonna väärtustamine ja külastatavus.

Tiiu Liblik: Eestis tekib vastuolu looduskaitse seadusega, mis seab vabale liikumisele ajalisi piiranguid.

Rein Raudsep: KIK on Saaremaa tegevusi toetanud 137 000 euroga.

Krista Täht-Kok: arvamusuuringute kohaselt soovivad 16% Saaremaad külastatavatest turistidest käia looduses. Tõenäoliselt iseloomustab see protsent ka teiste looduskaunite piirkondade külastajaid. Seega on huvi geoparkide vastu piisav (2015. aastal majutati Statistikaameti andmetel Eestis 3,1 mln turisti).

Olavi Tammemäe: edasiminekuks on vaja kohalikku huvi ja ka geoloogide ergutamist. Tuleb luua kontakte erinevatel tasanditel, sh KOVide arendusjuhtidega.

Heikki Bauert: tuleb saavutada välituristide tulemine geoparkidesse. Koostööringi peaks kuuluma veel RMK, ettevõtjad, Eesti Turismifirmade Liit, MKM, geoloogiateenistus. Aastaruanded geoparkide kohta esitatakse maikuu.

Osalejad soovivad aastaruandega tutvuda.

Protokollis Anne Põldvere

.....

TÄIENDAV TEAVE

Põhja-Eesti klindi UNESCO maailmapärandi lugu:

http://www.egeos.ee/egeos/wp-content/uploads/PEK_UNESCO.pdf

Geoparginduse liikumapanevad jõud on:

- 1) KOV kui otsese kasu saaja loodusobjektide potentsiaalset ehk geopark on valla elu arendamiseks;
- 2) turismisektor kui külastatavuse aktiivsuse hoidjad;
- 3) geoloogid kui looduslike ja inimtekkeliste objektide geoloogilise teabe omajad ja oma eriala populariseerijad.

EESTI GEOPARKIDEST

Vooremaa geopark:

<http://jaaaege.ee/geopark/et/geopark/>

<http://palamuse.kovtp.ee/geopark>

Saarte geopark:

<http://www.visitsaaremaa.ee/et/saarte-geopark>

www.saartegeopark.ee (minu arvutis ei avane)

Loode-Eesti Geopark (sh ka Pakri):

http://www.eestiloodus.ee/artikkel3568_3538.html

Porkuni ümbrus on olnud arutelude objekt.

Nüanss: Geopark ei pea ilmtingimata olema rahvusvaheline nähtus!